

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ СМИСЛОВИХ КЛІШЕ НА ПОБУДОВУ ОСОБИСТІСНИХ ЖИТТЄВИХ ПРОЕКТІВ

У статті розкритий базовий напрямок дослідження дискурсивного конструювання професійного досвіду у працівників освіти. Метою дослідження є вивчення динаміки смислових орієнтацій, тобто цілей в професійній життєдіяльності, насиченості професійного життя і задоволення професійною самореалізацією педагогів, а також динаміки ціннісних орієнтацій як показників смислового відношення до процесу розвитку професійного досвіду і ідентифікації себе з успішними працівниками в освітній сфері. Використання соціокультурних зразків приводить до кількісних змін, а саме: конкретизації переосмисленої ситуації; підвищення емоційного рівня і самоповаги; текстова лаконічність призводить до відчуття завершеності і отримання «життєвої мудрості».

Ключові слова: смисл, дискурсивне конструювання, досвід, працівник освіти, соціокультурні зразки.

The article describes the basic research areas for the discursive constructing of educators' professional experience. The purpose of the research project will be to study the dynamics of educators' life-meaning orientations, that is, their professional goals, the richness of their professional life and satisfaction with professional self-realization, as well as the dynamics of their value orientations, as an indicator of their meaningful attitude to the professional development and the attitude to themselves as successful educational workers. The usage of socio-cultural pattern is resulting in quantitative changes, namely: concretizing the over-thought situation; increasing the emotional level and self-respect; the text laconism is resumed to a feeling of finishing and receiving the «life wisdom».

Keywords: sense, discursive constructing, experience, educator, socio-cultural patterns.

Проблема впливу смислових кліше на побудову особистісних життєвих проектів заслуговує на особливу увагу серед науковців. Сучасне життя стало вимагати швидкого сприйняття великої кількості інформації, її обробки, засвоєння та транслявання нових інформаційних кластерів, що утворилися в процесі особистісної інтерпретації. Вживання готових коротких смислових текстових чи візуальних форм, які максимально наповнені креативним смисловим ресурсом, смислопороджуючими можливостями, культурологією смислу, життєвою позицією, точкою зору, фактом і точкою зору на факт, фіксацією людини в часопросторі і часопростору в людині (співзвучні епохам

думки), стає досить потужним стартом для самопроекування особистості. Сама ж точка зору у мінімальному тексті співвідноситься з «перспективою», «аспектом», «поглядом», «світоглядом», «позицією», що стає базальним для самопроекування особистості. Зазначимо, що без точки зору немає історії. Для історії відбираються певні смислові елементи, притаманні життєвим подіям. Сам же відбір життєвих ситуацій супроводжується підбором точок зору з приводу життєвих подій. Весь фактаж у коротких текстових формах супроводжується розглядом його під певним оціночним кутом зору. В таких текстах «часовою відстанню» прийнято вважати сприйняття події до, під час і після події. Згодом ситуація в часопросторі «часова відстань» може втрачатись чи корегуватись під впливом знання причин і наслідків подій, що відбулися, а це передбачає надалі переоцінку подій. У мінімальному літературному тексті вже закладена подія, смисловий пріоритет, сценарій чужого «близького» життя («эстетическое чужое, как забытое свое»), здійснений мінімально подієвий проект життєвого етапу чи шляху, намічений смисловий життєвий вектор. У мінімальному тексті тезаурус забезпечує відображення переліку смислів. Смислові цінності стають великим життєвим проектним задумом. Відбувається «літературне співпереживання» автора і читача [1].

Й. Ужаревич наголошував, що «літературні мікроформи слід відрізнити від простих форм, бо літературні мікроформи є хоч і максимально короткими, але семантично, естетично структурованими; функціонально вони є повними складними текстами, які утворюють «розповідальну матрицю» [10].

Слід пояснити, що під мінімальною літературною формою ми розуміємо короткі цитатні, афористичні тексти, які стали на певний життєвий час для людини взірцевим текстом. В них розкривається одна подія, яка може відобразитись в таких формулах: початок-середина-кінцівка; зав'язка-розв'язка; постановка проблеми-рішення; очікування-задоволення, питання-відповідь до події. Такий міні текст складається з тексту на тему «я так думаю.....», самоаналізу та меморіалізації власних дій. Такі короткі текстові форми наділені пізнавальною надійністю. Тут не тільки тематична направленість (мораль, вічні цінності), а й поетика (мова, образність, ритм) і пізнавальна надійність. Мудрість – найвища життєва компетентність.

В психології мінімальні літературні мікроформи визначаються також як протонаратив – літературна мікроформа, яка має подієво-просторову часову організацію. Прото (від грец. protos – перший) – це частина складних слів, що вказує на первинність, першооснову і вищий ступінь (напр., прототип). Коротка текстова форма для сприйняття завжди стає догмою, бо утримує в собі смисл того, що розкривалося в тексті. Термін «протонаратив» (чи прецедентний текст) вперше ввів Ф. Левін – це мінімальна історія, що складається з однієї події і двох станів особистості. Перший стан передує «активному стану», а інший стає наступним за ним, при цьому, це два якісно різних стани. «Мінімальний наратив із-за своєї редукованості наративних компонентів і принципів точніше називати протонаративом» [9], [10].

Поняття протонаративу широко використовували у своїх роботах Поль Рікер, Філіп Левін, Андрій Зорін, Йосип Ужаревич. Такі на вигляд маленькі текстові матриці (протонаративи) досить швидко викликають певні життєві інтерпретації і майже автоматично розгортають протонаратив в повноформатний наратив.

Після опису можливостей, вихідних і похідних принципів побудови коротких текстових форм, що являють собою по суті чистий смисл однієї події, слід зазначити ще й те, що ці афористичні та цитатні тексти широко використовуються і в інтернет середовищі, яке стало пристанком для людей з різними соціокультурними поглядами, потребами. В Інтернеті ці короткі текстові форми, протонаративи, називають мемом. Мемом може бути будь-який короткий вислів, зображення, норма поведінки, мелодія, мода та ін. Але мем від простої інформації відрізняє його здатність до швидкого копіювання та тиражування/розмноження. Такої летючої легкості цим феноменам надає компактна текстова форма і згорнутий смисл, який швидко викликає безліч життєвих асоціацій. В мотиваторах своє/чуже швидко переходить в наше і моє.

Продовжуючи тему впливу таких текстів на самопроекування, ми бачимо, що саме в цих текстах люди знаходять смислову структуру, межі, опору для самопроективного старту. Такі текстові мікромотиви призводять до макроповедінки – так, як старт для проектування починається не від сприйняття ситуації, а від її глибокого аналізу (смислу) – високий соціокультурний старт для особистісних перетворень. Розширюються межі можливостей завдяки соціокультурному простору і колективному досвіду – «він зміг, і я зможу».

Лаконічні ціннісно-смислові основи, як протонаративи чи так звані в Інтернет середовищі «меми», стають стартовою основою для самопроекування особистості і ведуть до змін у всіх підструктурах: людина\всесвіт, людина\людина, людина\текст, людина\сукупність текстів. Як би ми не назвали мінімальний чи то взірцевий на час його сприйняття реципієнтом – чи протонаратив, чи «мем» (похідна назва від «мнемонічна форма»), функції впливу його залишаються незмінно потужними, він стає тим смислом, який шукає людина на певному етапі свого життя чи в певній ситуації:

- ✓ Смисл як старт до особистісних змін через посередництво інтерпретацій.

- ✓ Смисл як копіювання і наслідування соціокультурних конструктів.

- ✓ Сприйняття смислу як готовність до сприйняття готових результатів, перевизначення їх і далі до постановки більш високих моральних та етичних цілей в особистому житті.

- ✓ Завдання на освоєння комфортних для себе смислів і оволодіння та присвоєння соціальних і культурних практик іншого. З кожним рішенням ми змінюємо життя.

- ✓ Смисл як лаконічність думки, споріднена з цитатною думкою, цитата – це текст в тексті.

- ✓ Пошук чи запозичення нових смислів із соціуму — це 100 % сприйняття мотивації за функціоналом. Пошук «слова-ключа». Ким, яким мені

бути в майбутньому? Сила мови полягає в умінні висловити багато в небагатьох словах. Близькість моральних криз та цінностей у близьких мотиваторах.

✓ Сприйняття смислу – це пошук ціннісної підтримки\ресурсу\регулювання в інших, в соціокультурному досвіді та зразках. «Зміни змін» (за О. Г. Асмоловим). Потреба в змінах – самозаміна смислів і самозміна вчинків. Далі постановка питання на: вибір цінності, внутрішній світ особистості, свобода, межі свободи, духовність, цілісність особистості. Можливості, перспективи, настрої на численні самопроекти.

Отже, мінімальний текст, що в психології означений як протонаратив, а в Інтернеті — «мем», несе в собі такі функції:

1) елементарна одиниця інформації, здатна повторювати себе, розмножуватися в паралельних або в подібних системах – інтерпретуватись. Це одиниця, яка встановлює нескінченні інтерпретаційні потоки та зв'язки;

2) одиниця культури, де одне слово чи смисл викликає низку подібних смислів та інтерпретацій інформації;

3) ідея, яка потрапляє в головний мозок і викликає певні пам'ятні події з життя людини, починає відтворювати копії «самої себе», «реінкарнує стереотипи»;

4) націлена на самого себе логіка;

5) глибинні образи мислення, які формують системи і впливають на поведінку людини;

6) вмістилище базових «пакетів думок», мотивів та інструкцій, які визначають те, як ми ухвалюємо рішення і розставляємо пріоритети в житті;

7) те, що впливає на життєвий вибір людини;

8) самоорганізуюча суть, яка виявляється в узгоджених стереотипах, що охоплюють буквально всі сфери нашого життя;

9) структура мислення, тобто «мем», визначає, як люди мислять або ухвалюють рішення, на відміну від того, в чому вони переконані або що цінують;

10) репродуктивність – багаторазове вирішення типових завдань: «З кожним рішенням ми змінюємо життя»;

11) готовність до сприйняття результатів, перевизначення і постановки більш високих цілей;

12) здатність ставити завдання на освоєння комфортних для себе смислів [5].

А. Менегетті зазначає: «Слід серйозно ставитися до «мемів» як «вірусів розуму», оскільки це вони іноді заражають тебе «меметичними» ідеями, установками і переконаннями, які ведуть тебе туди, куди ти зовсім не хочеш потрапити». Один з методів їхньої дії – це «пророцтво, що самореалізується». Мемі-категорії не тільки управляють майбутніми, але також утворюють так званий «фільтр сприйняття» [5].

Базуючись на нових тенденціях в сприйнятті смислу із сучасного соціуму, людині слід бути уважним при виборі життєвих смислів для своїх нових

проектів, тому що самопроекування – внутрішній і зовнішній пошук самості і меж моральних цінностей. Залучені якості особистості – наполегливість, працездатність, життєстійкість, самоорганізація – вибудовують життя заради себе нового як джерела змін для інших. Життя – проект енергій подвоєння реальності. Його реальність в мені — породження і примноження нових реальностей, конструювання зв'язків для самодостатнього образу. Потребу у самопроекуванні викликає конфлікт соціокультурних цілей і особистих цілей.

✓ Ціль самопроекування\життя – це смисло- і енергозбереження особистості з орієнтацією на дії і кінцевий стан. Змінюються риси особистості, дії і психологічні стани, а також ціннісно-смиловий заряд людини.

✓ Сприйнятий смисл із соціокультурного оточення є новим рівнем постановки цілі, і лише час стає виміром «народження нового смислу»!

✓ Робота з новими смислами: згрупувати життєві смисли та орієнтації, поділити на категорії, прослідкувати смислове нашарування «минуле/ теперішнє/майбутнє». Чи стають вони смислами особистого саморозвитку, «сходження до себе», самовдосконалення, віднайдення особистого смислу життя шляхом самореалізації в діяльності?

✓ Коротка смислова форма «протонаратив», «мем» є світосприйняттям, системою цінностей, рівнем психологічного існування; протонаративи – хронотопи попередніх епох і людей в них; події, до яких повертаються для гармонічної їх адаптації в соціокультурному просторі і докорінного виправлення.

У психології широко вживається термін «самопроекування особистості», який трактується як форма психотехнічної практики, суть якої – зміна психічних станів або властивостей самого суб'єкта. «Я»-концепція, прагнення до самостійної поведінки, ціннісні відносини і переваги, особистісний вибір і відповідальність, світоглядні орієнтації розглядаються як важливі передумови самопроекування. Основним способом формування готовності до самопроекування є проблематизація з приводу самовизначень: культурного, діяльнісного, соціального. Кожна людина прагне до реалізації свого потенціалу, до наближення свого реального «Я» до «Я» ідеального. Отже самопроекування – це прагнення людини до поліпшення (вдосконалення) свого особистого «Я». У самопроекуванні важливою є не тільки дієва сторона, а й емоційний стан людини. Сприйняття соціокультурних зразків відбувається часто з повною довірою і вірою в дієвість інструкцій даного тексту, з надією на ефективність чийогось життєвого смислу і мрією, що буде саме так, як у автора, що ділиться такою інформацією.

Нові соціально-психологічні виклики сучасності вимагають готовності і гнучкості мислення сучасної людини, вміння швидко відфільтрувати мотиваційні смисли від демотиваційних. Основним способом формування готовності до конструювання особистісного досвіду є проблематизація з приводу самовизначень культурного, діяльнісного, соціального. Тільки цілеспрямована та планомірна людська діяльність здатна задовольняти пізнавальну потребу і призводити до фахового розвитку. Також у кожної

системи знань є свій просторово-часовий та соціокультурний відлік, тобто життєві смисли та досягнення, які стають в подальшому фундаторами майбутніх досягнень в системі цих знань.

Досліджуючи тему дискурсивного конструювання професійного досвіду працівниками освіти, треба відмітити наступне: професійне зростання та становлення себе як компетентної особистості не може відбутися без сформованої точки зору з приводу будь якого фахового чи не фахового питання чи компетенції. Будь-який інформаційний фактаж у наративах педагогів супроводжується розглядом його під певним оціночним кутом зору або сприймається як оцінка іншого.

Тут слід розрізняти плани точки зору:

1. Просторовий – увага звертається на різні інформаційні факти і аспекти подій.

2. Ідеологічна точка зору включає в себе фактори, що визначають існування відносин спостерігача/читача до події, коло знань, здатність осмислювати, оцінку, загальний соціокультурний кругозір.

3. Оціночні установки і життєві цінності.

4. Часопростір як носій життєвих змін і фактажних нашарувань.

5. Мовний план (здатність «мовну точку зору» виразити у лаконічному смислово еквіваленті).

6. Перцептивний план – самий важливий фактор, що зумовлює сприйняття подій і який часто ототожнюють з точкою зору, наративною перспективою чи фокалізацією взагалі. Це призма, через яку сприймаються події. В перцептивному плані ставляться такі питання, як: «Чиїми очима наратор дивиться на події?», «Хто відповідає за вибір тих чи інших деталей?»

7. Події – це сукупність ситуацій, дійових осіб в наративній розповіді, які можуть розширюватись чи жорстко відсіюватись наратором. Так відбувається нескінченне часопросторове нарощування минулих подій\ситуацій, їх аналіз з постійною конкретизацією.

8. Цитування людей, які досягли смислового осягнення ситуації, будь то професійної чи особистої.

9. Лейтмотивність дозволяє і сприяє смислопородженню наративної розповіді, а також утримує в полі зору смислові інноваційні перспективи.

10. Іконічність призводить до самоусталеності, тематичності всіх життєвих зв'язків і наслідків, які знаходяться в системі аналогій чи контрастуючих тематичних зв'язків.

Часто подія, яка стала «іконічною» чи «меметичною» для особистості, стає і смисловим лейтмотивом на певний час чи на все життя як особлива точка зору, цікава для цитування і особистих інтерпретацій. Готова текстова «іконічна» чи «меметична» авторська історія, якщо вона стала такою для іншої особистості, відображає споріднену смислову точку зору та близькі інтерпретації, стає лейтмотивною і пріоритетною серед інших смислів.

Метою нашого дослідження є вивчення динаміки смисложиттєвих орієнтацій (тобто цілей в житті, смислів, насиченості життя і задоволеності

самореалізацією, динаміки ціннісних орієнтацій як показників смислового відношення до життя, мотивації і світоглядних структур свідомості).

Професійний дискурс в професії освітянина – це готовність до безперервного професійно-особистого саморозвитку в царині дискурсу. Він включає такі компоненти:

- когнітивний (показники: знання ціннісних основ дискурсивної діяльності; знання комунікативної складової взаємодії освітнього простору з другими учасниками дискурсу; знання основ лексичної, граматичної, інформаційно-технологічної і комунікативної сфер в системі діалогу «освітянин-освітянин, освітянин-школяр»);

- діяльнісний (показники: сформованість умінь в царині дискурсу; володіння способами рішення професійних задач на основі дискурсу; уміння проектувати своє професійне майбутнє з урахуванням дискурсивної «домінанти»).

Основним способом формування готовності до конструювання особистісного досвіду є проблематизація з приводу самовизначень культурного, діяльнісного, соціального. Тільки цілеспрямована та планомірна людська діяльність здатна задовольняти пізнавальну потребу і призводити до фахового розвитку. У кожній системі знань є свій просторово-часовий та соціокультурний відлік, тобто життєві смисли та досягнення розглядаються як фундатори майбутніх досягнень в системі цих знань.

Цінності й установки як компоненти проектних дій людини виступають в ролі ресурсу і обмеження для розвитку, дозволу та оцінювання актуальних професійних і не тільки ситуацій, з якими стикаються фахівці.

Смисл, який виник внаслідок діяльності, стає головним регулятором всієї людської життєдіяльності і слугує провідним у соціальній орієнтації людини.

Особливе місце серед смислових утворень займає сенс життя – певною мірою усвідомлені переживання, які мають вектори на певні спрямованості і результати власного життя, виступають критеріями суб'єктивного оцінювання і джерелом задоволеності або незадоволеності ним.

Актуальність сучасних трансформацій освітньої системи полягає не тільки в розширенні досвіду гуманістичної освіти, але й у розвитку його концепцій, осмислення перспективних уявлень і інноваційних ідей освітян, що відображають і стимулюють освітню практику.

Сукупність особистих смислів стає в майбутньому мірилом загальної структури життєвого світу людини. Мірилом стають також ціннісні смисли і актуальні потреби особи. Ціннісні орієнтири забезпечують формування наміру (проекту чи проектних дій).

Смисл життя – це не тільки майбутнє, не тільки перспектива, не тільки життєва мета, але й міра досягнутого людиною, оцінка досягнутого своїми силами по важливих для особи критеріях. Тому, досягаючи певних цілей в житті, ми не втрачаємо їх смислу, а, навпаки і напрочуд підсилюємо його, переконуємося в ньому, переживаємо його. Здатність фахівця переживати цінність професійного життя, задовольнятися нею і складає його смисл.

Професійне становлення та зростання є тривалим процесом розвитку особистості від початку формування професійних намірів до повної реалізації себе в професійній діяльності. З точки зору Ю. М. Кулюткіна, професійна самосвідомість є ініціацією, в якій відбувається оцінка наявних досягнень, планування напрямків саморозвитку, його здійснення тощо. Саме такий підхід окреслив структуру педагогічної самосвідомості [4].

«Актуальне Я» – яким себе бачить і оцінює суб'єкт-вчитель в даний час – є центральним елементом самосвідомості вчителя. «Ретроспективне Я» – яким себе бачить освітянин відносно початкових етапів в професії. Порівняння відбувається відносно до «Актуального Я». «Ідеальне Я» – яким би хотів стати, ціннісна перспектива особистості освітянина. «Дзеркальне Я» – як тебе оцінюють інші (колеги, учні), облік ставлення до вчителя.

У дослідженнях проблем професійної самосвідомості вчителя насамперед аналізуються такі його складові, як «образ Я», «Я концепція», самооцінка, самопізнання, самоаналіз, самокритичність, рефлексія, емпатія, професійна відповідальність [4]. В. Козієв розглядає три лінії «диференціації або структурування професійної самосвідомості» вчителя: тимчасову, актуальне «Я тепер» і «Я- ретроспективне» [3].

Професійний проект в контексті самоконструювання зазвичай має провідне місце, де йдеться про усвідомлення і здійснення свого покликання: жити із усталеними смисловими стереотипами чи вживлювати в професійний досвід нові професійні смисли. Ціннісна перспектива самосвідомості – «актуальне Я» і «ідеальне Я». Соціальна перспектива - «актуальне Я» і «рефлексивне Я», центральним є актуальне [3]. Ми згодні з автором, що по відношенню до «актуального Я» міру проявів досягнень особистості визначає «ретроспективне Я». «Ідеальне Я» представляє орієнтацію на подальший саморозвиток особистості, а «рефлексивне Я» є критерієм соціальної реальності і основним соціальним джерелом формування професійної самосвідомості вчителя.

Як правило, смисл у соціокультурних зразках, протонаративах, «мемах» стосується означення/впізнання особистих якостей, які повинні пройти фільтри власного осмислення, адаптацію до соціокультурного середовища, утриматись у пам'яті як догми, і все це під новим кутом зору і під новим впливом соціокультурного середовища. Лише змінені, особистісні якості, погляди, порівняння, дії можуть дати старт новим змінам і проторувати шлях до нових життєвих проектів. Отже, як бачимо, соціокультурні зразки у вигляді мотиваторів, цитат зачіпають саме глибинні загальнолюдські якості і відносини, і тому з часом змінюється вектор особистісних змін.

Проект – це динаміка життєвосмислових орієнтирів (тобто життєвих цілей, насиченості і повноти життя, задоволення від самореалізації). Динаміка життєвосмислових орієнтирів слугує показником соціокультурного смислового відношення до себе в майбутньому. А життєстверджувальними ситуаціями вважаються гармонічні ситуації, що охопили смисли, цінності, соціокультурний досвід, ментальні структури, і такі, що не піддаються кількісному аналізу.

Соціокультурне життя наповнюється новими ідеями «творчих проєктів», які усунуть «біль» від психологічної травми від нездійсненого в житті, можливо від занадто інтенсивних почуттів\відчуттів. Реалізація створеного внутрішнього проєкту спрямована на впорядкування і визначення самого себе для самого себе, а не тільки для існування в соціальному світі. Процес постійного утримання «морально «невтамованої» ситуації» призводить до самоосмислення та осмислення світу через засвоєння основних культурних дискурсів.

Відтак, сприйнявши чи зіштовхнувшись з короткою «мемичною», протонаративною, вірцевою для себе інформацією, синдром відкладеного життя та ЕГОцентричність зникають, натомість, утворюється концепція життєвої пошукової активності. Життєва пошукова активність наповнюється соціокультурними позиціями в сфері: соціокультурного поведінкового життя, облаштування соціокультурної системи в цілому. Вагомим стає соціокультурний «життєвий факт» і його морально смислова динаміка з смислопороджуючими можливостями.

Поштовх може бути від будь якого смислу. Смилові капсули – чужі локанічні думки, які допомагають перезавантажити мозок і надихають на нові новоутворення. Надихаючі цитати в самопроєктуванні викликають бажання будувати життєвий проєкт.

Ціннісно-смиловий простір складають смисли, ідеали, цінності і цілі, які як внутрішні орієнтири і критерії оцінки активності забезпечують просування людини по життєвому шляху. Пошук смислу, який носить ціннісний характер, коріниться в універсальних цінностях і пошані до культурних відмінностей. «Цінності - це квінтесенція людської мудрості, що накопичується століттями»; на нинішньому етапі вони втілюються в акценті на благополуччі всіх живих істот і миру в цілому. Це означає культивувати інтегральне мислення, а не обмежуватися аналітичним мисленням, тому що саме інтегральне мислення здатне «сприймати, організовувати, погоджувати і возз'єднувати окремі фрагменти і досягати справжнього розуміння основоположної реальності».

З попереднього теоретичного дослідження ціннісно-смилових ресурсів «мемів», протонаративів, які стали на певний час вірцевими текстами, можна сказати про наступне: вони відновлюють глибинні образи мислення, містять в собі базові пакети думок, мотивів і інструкцій, які визначають те, як ми ухвалюємо рішення і розставляємо пріоритети в житті; вони є самоорганізуючою суттю, яка виявляється в узгоджених стереотипах, що охоплюють буквально всі сфери нашого життя. Чітко відслідковуються в процесі побудови власних життєвих проєктів лінія смислового нарощування та розгалуження смислів внаслідок інтерпретацій, також моральний розвиток, розвиток самосвідомості, розвиток нових потреб, розвиток системи цінностей, подвоєння реальності всередині людини, самовдосконалення, рух від смислу до самореалізації у діяльності, вибудовується матриця особистих прагнень\досягнень.

Висновок. Ціль само проєктування життя – це смисло- і енергозбереження особистості при орієнтації на дії і кінцевий стан. Змінюються риси особистості,

дії, і психологічні стани, ціннісно-смысловий заряд людини. Прикінцева ціль життєвого пошуку – осягнення вищих етичних цінностей, прагнення до смыслового та словесного ідеалу, смыслового комфорту, смыслової гармонії з оточуючим, смыслового унісону з світом, смыслового благополуччя. В протонаративах, «мемах» як вірцевих текстах поєднується буденність, не буденність та унікальність смыслового наповнення описаної події.

У процесі самопроекткування у міру розвитку особистість бере на себе відповідальність за власне життя, стаючи, по суті творцем самої себе. Авторство і є показником зрілої особистості, яка осмислила себе, свій життєвий досвід, створила свій особистий проект, проект «Я» і здатна розвиватися в напрямку реалізації цього проекту [7].

Список літератури

1. Зорин А. Л. Понятие «литературного переживания» и конструкция психологического протонаратива. *История и повествование* : сб. стат. Москва : 2006. С. 12–27.
2. Кирьянова А. В. Теория ориентации личности в мире ценностей. Оренбург, 1996. 190 с.
3. Козырев В. Н. Психологический анализ самосознания учителя: диссертация ... канд. психол. наук : 10.00.07. Ленинград, 1980. 205 с.
4. Личность: внутренний мир и самореализация. Идеи, концепции, взгляды. / сост.: Ю. Н. Кулюткин, Г. С. Сухобская. Санкт-Петербург, 1996. 175 с.
5. Менегетти А. Онтопсихология и меметика. URL: <http://www.zipsites.ru/psy/psylib/info.php?p=3039> (дата звернення: 15.04.2010).
6. Митина Л. М. Психология профессионального развития учителя. Москва : Флинта, 1998. 200 с.
7. Самопроекткування особистості у дискурсивному просторі : монографія / Н. В. Чепелева та ін. ; за ред. Н. В. Чепелевої. Київ : Педагогічна думка, 2016. 232 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/704560/> (дата звернення: 15.02.2011).
8. Чепелева Н. В., Рудницька С. Ю. Нормативна модель дискурсивного самопроекткування особистості. *Наука і освіта*. 2017. № 11. С. 105–113. URL: <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/uk/articles/2017-11-doc/2017-11-st14> (дата звернення: 15.02.2011).
9. Prince, G. 1973. A grammar of story. An introduction. The Hague, Paris : Mouton. 1987. *A dictionary of narratology*. Lincoln and London: University of Nebraska Press.
10. Uzarevic, J. 2003. Problem ponavljanja prekinutoga ponavljanja. *Knjizevna smotra*, Zagreb, 2004. Br. 127 (1). P. 37–44.